

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ *ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ* ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ ॥

śrīrāmasya vanagamanēnāntaḥpurastrīṇāṃ vilāpaḥ
puravāsināṃ saśōkāvasthā ca

tasmiṃstu puruṣavyāghrē
niṣkrāmati kṛtāñjalau |
ārtaśabdō hi sañjajñē
strīṇāmantāḥpurē mahān || 2.41.1 ||

anāthasya janasyāsya
durbalasya tapasvinaḥ |
yō gatiḥ śaraṇaṃ cāsīt
sa nāthaḥ kva nu gacchati || 2.41.2 ||

na krudhyatyabhiśastō'pi
krōdhanīyāni varjayan |
kruddhān prasādayan sarvān
samaduḥkhaḥ kva gacchati || 2.41.3 ||

kausalyāyāṃ mahātējā
yathā mātari vartatē |

tathā yō vartatē'smāsu
mahātmā kva nu gacchati || 2.41.4 ||

kaikēyyā kliśyamānēna
rājñā sañcōditō vanam |
paritrātā janasyāsyā
jagataḥ kva nu gacchati || 2.41.5 ||

ahō niścētanō rājā
jīvalōkasya sañkṣayam |
dharmyaṃ satyavratam rāmaṃ
vanavāsē pravatsyati || 2.41.6 ||

iti sarvā mahiṣyastā
vivatsā iva dhēnavaḥ |
ruruduścaiva duḥkhārtāḥ
sasvaram ca vicukruśuḥ || 2.41.7 ||

sa tamantaḥpurē ghōra -
mārtaśabdaṃ mahīpatiḥ |
putraśōkābhisantaptaḥ
śrutvā cāsīt suduḥkhitaḥ || 2.41.8 ||

nāgnihōtrāṇyahūyanta
nāpacan gṛhamēdhinaḥ |
akurvan na prajāḥ kāryaṃ
sūryaścāntaradhīyata || 2.41.9 ||

vyasṛjan kavalān nāgā
gāvō vatsān na pāyayan |

putraṃ prathamajaṃ labdhvā
 jananī nābhyanandata || 2.41.10 ||

triśaṅkurlōhitāṅgaśca
 bṛhaspatibudhāvapi |
 dāruṇāḥ sōmamabhyētya
 grahāḥ sarvē vyavasthitāḥ || 2.41.11 ||

nakṣatrāṇi gatārciṃṣi
 grahāśca gatatējasaḥ |
 viśākhāśca sadhūmāśca
 nabhasi pracakāśirē || 2.41.12 ||

kālikānilavēgēna
 mahōdadhivōtthitaḥ |
 rāmē vanam pravrajitē
 nagaram pracacāla tat || 2.41.13 ||

diśaḥ paryākulāḥ sarvā -
 stimirēṇēva saṃvṛtāḥ |
 na grahō nāpi nakṣatraṃ
 pracakāśē na kiñcana || 2.41.14 ||

akasmānnāgaraḥ sarvō
 janō dainyamupāgamat |
 āhārē vā vihārē vā
 na kaścidakarōnmanaḥ || 2.41.15 ||

śōkaparyāyasantaptaḥ
 satataṃ dīrghamucchvasan |

ayōdhyāyāṃ janaḥ sarva -
ścukrōśa jagatīpatim || 2.41.16 ||

bāṣpaparyākulamukhō
rājamārgagatō janaḥ |
na hr̥ṣṭō labhyatē kaścit
sarvaḥ śōkaparāyaṇaḥ || 2.41.17 ||

na vāti pavanaḥ śītō
na śaśī saumyadarśanaḥ |
na sūryastapatē lōkaṃ
sarvaṃ paryākulaṃ jagat || 2.41.18 ||

anarthinaḥ sutāḥ strīṇām
bhartārō bhrātarastathā |
sarvē sarvaṃ parityajya
rāmamēvānvacintayan || 2.41.19 ||

yē tu rāmasya suhṛdaḥ
sarvē tē mūḍhacētaṣaḥ |
śōkabhārēṇa cākrāntāḥ
śayanaṃ naiva bhējirē || 2.41.20 ||

tatastvayōdhyā rahitā mahātmanā
purandarēṇēva mahī saparvatā |
cacāla ghōraṃ bhayaśōkadīpitā
sanāgayōdhāśvagaṇā nanāda ca || 2.41.21 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye
ayōdhyākāṇḍē ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ ||